

bestämmelser som säkerställer detta skydd för medborgarna. Europakonventionen gäller som svensk lag. IP-adresser och abonnemangsuppgifter är personuppgifter. Att lämna ut sådana personuppgifter innebär en inskränkning i den berörda abonnentens rätt till privatliv i den mening som avses i artikel 8 i Europakonventionen.

Tolkning av 53 c § i URL

En tillämpning av 53 c § URL som innebär att rättighetshavare kan få ut abonnentuppgifter avseende en viss IP-adress strider mot Europakonventionen och EG-rätten.

Av allmänna rättsprinciper följer att om en bestämmelse i svensk rätt kan ges mer än en tolkning, så skall det rättstillämpande organet välja den tolkning, så långt det är möjligt, som står i överensstämmelse med de internationella förpliktelser som Sverige har att följa.

Det framgår inte av lagtextens ordalydelse i 53 c § URL att bestämmelsen omfattar abonnentuppgifter avseende en viss IP-adress. Att sådana uppgifter skulle omfattas uttalar endast i förarbetena. Bestämmelsen har ett vidsträckt möjligt tillämpningsområde och avser att skapa möjlighet att ge information om ursprung och distributionsnät för varor samt tjänster.

Eftersom en tillämpning av Europakonventionen och EG-rätten inte strider mot lagens ordalydelse har domstolen en direkt skyldighet, enligt principerna om konventions- och direktivkonform tolkning, att tolka bestämmelsen i 53 c § URL i enlighet med Europakonventionen och EG-rätten.

EG-domstolens dom i mål C-275/06 och Datalagringsdirektivet

Det är ostridigt att EG-domstolen i rubricerat mål konstaterade att IPRED-direktivet inte föreskriver en skyldighet för medlemsländerna att införa en bestämmelse om att abonnentuppgifter avseende en viss IP-adress kan lämnas ut till rättighetshavare.

Utöver att besvara i målet framställd fråga, erinrade EG-domstolen medlemsländerna om deras skyldigheter att iaktta Europakonventionen när IPRED-direktivet införlivas i nationell rätt. EG-domstolen erinrade dessutom de nationella domstolarna om deras skyldighet att tillämpa en fördragskonform tolkning för att säkerställa att en tillämpning av nationell lag inte strider mot Europakonventionen.

Om EG-domstolen inte ansett att det fanns någon risk för konflikt med Europakonventionen i den aktuella frågan, hade EG-domstolen inte behövt erinra om medlemsländernas skyldighet att beakta Europakonventionen.

Det skall konstateras att Datalagringsdirektivet inte var föremål för EG-domstolens prövning i målet. Datalagringsdirektivet hindrar att medlemsländerna inför en möjlighet för rättighetshavare att få ut i målet aktuella uppgifter.

Datalagringsdirektivet omfattades inte den fråga som ställdes till EG-domstolen i mål C-275/06. Trots detta gjorde generaladvokaten följande uttalande.

Punkt 126. Om gemenskapen ansåg att upphovsrättsinnehavare skall tillförsäkras ett mer omfattande skydd, skulle detta förutsätta en ändring av bestämmelserna om dataskydd. Hittills har lagstiftaren emellertid inte tagit detta steg. Lagstiftaren har vid antagandet av direktiven 2000/31, 2001/29 och 2004/48 [IPRED-direktivet] i stället föreskrivit att uppgiftsskyddet inte skall påverkas och har inte heller vid antagandet av de områdesspecifika direktiven 2002/58 [Datakommunikationsdirektivet] och 2006/24 [Datalagringsdirektivet] sett någon anledning att införa begränsningar i dataskyddet till förmån för skyddet för immateriell egendom.

Abonnentuppgifter avseende en viss IP-adress omfattas alltså av Datalagringsdirektivet och kan endast lämnas ut i enlighet med det direktivet. Tillämpningsområdet för Datalagringsdirektivet kan inte ifrågasättas.

IPRED-direktivet föreskriver, som nämnts, inte någon skyldighet för medlemsländerna att införa en möjlighet för rättighetshavare att ta del av abonnentuppgifter avseende en viss IP-adress. Bestämmelsen i 53 c § URL är således i detta avseende en svensk lagstiftningsprodukt. Den nämnda konflikten mellan Datalagringsdirektivet och förarbetena till 53 c § URL är följaktligen inte en konflikt mellan två EG-rättsliga direktiv utan om en konflikt mellan ett direktiv och en nationell bestämmelse. Att den svenska bestämmelsen även står i strid med Europakonventionen har redogjorts för tidigare.

Den svenska lagstiftaren har sammanfattningsvis gjort fel vid införandet av 53 c § URL. Det kan i detta sammanhang noteras att propositionen (2008/09:67) angående implementering av IPRED-direktivet i svensk rätt inte vid ett enda tillfälle nämner Datalagringsdirektivet. Lagstiftaren har helt enkelt inte beaktat effekten av Datalagringsdirektivet då lagstiftaren infört en nationell bestämmelse som strider mot ett uttryckligt förbud i Datalagringsdirektivet. Att fel förekommer i det svenska lagstiftningsarbetet kan inte sägas vara vanligt förekommande, men är trots allt en situation som emellanåt inträffar. Vid konflikt mellan å ena sidan ett svenskt förarbetsuttalande och å andra sidan EG-rätten och/eller Europakonventionen, åligger det då svensk domstol att se till att de senast nämnda reglerna ges företräde.

Påståendet om att verk tillgängliggjorts för allmänheten

För att komma åt filer som finns lagrade i en FTP-server krävs vanligtvis ett användarnamn och ett lösenord (inloggningsuppgifter). Detta talar mot att verken skall anses ha tillgängliggjorts för allmänheten.

För att ett upphovsrättsligt tillhandahållande av verken till allmänheten skall anses föreligga måste enskilda kunna ta del av verket när de önskar. Det framgår inte om Ljudboks förlagen har använt sig av inloggningsuppgifter för att komma åt informationen på FTP-servern eller hur de i sådant fall fått tag på dessa

inloggningsuppgifter. Någon uppgift om att andra har kunnat komma åt filer på FTP-servern har inte framkommit i ärendet. Ljudboksförlagen har därför inte visat att filerna på FTP-servern är tillgängliga för allmänheten.

Det finns ingenting i Ljudboksförlagens utredning som visar att abonnenten skulle ha tillgängliggjort något av de 27 verken för allmänheten, att tillgängliggörandet skulle ha förekommit under någon viss tid eller att det skulle vara i någon specifik omfattning.

Ljudboksförlagens dokumentation avseende påstått intrång

Ljudboksförlagen har inte gjort sannolikt att de aktuella filerna ligger på en FTP-server. Även om så vore fallet, behöver inte detta vara ett upphovsrättsligt intrång. Enligt URL har privatpersoner beträffande vissa verk rätt att göra säkerhetskopior. Eftersom abonnenten inte har möjlighet att själv gå i svaromål om det påstådda intrången, bör presumtionen vara att detta är fråga om en laglig säkerhetskopior av verket.

Det framgår således inte av Ljudboksförlagens dokumentation att verken över huvud taget finns på FTP-servern eller att abonnenten för allmänheten har tillgängliggjort ljudverk eller på vilket sätt detta skulle ha förekommit i stor skala.

Intresseavvägning i det enskilda fallet

Som redan nämnts är ett IP-nummer en typ av uppgifter som omfattas av Datalagringsdirektivet. I detta direktiv anges att syftet med lagring av uppgifterna är att de skall vara tillgängliga för utredning, avslöjande och åtal av allvarliga brott. Detta säger något om synen på det integritetsmässiga skyddet för denna typ av uppgifter och de omständigheter som kan föranleda deras avslöjande. Mot bakgrund av detta måste det ställas höga krav på den proportionalitetsbedömning som skall föregå ett utlämnande av liknande uppgifter.

PCS får inte kontakta abonnenten. Därmed finns det ingen möjlighet att inhämta uppgifter om vilka konsekvenser ett informationsföreläggande skulle få för den specifika abonnenten. Är abonnenten en privatperson skall domstolen därför vid intresseavvägningen utgå ifrån att ett informationsföreläggande innebär en allvarlig integritetskränkning. Om abonnenten är ett företag skall domstolen utgå ifrån att företagshemligheter kan komma att röjas.

För det fall domstolen trots allt anser att abonnenten har tillgängliggjort ett upphovsrättsskyddat verk kan det i vart fall inte vara i någon större omfattning eftersom det i sådana fall endast avser 0,8 procent av ett verk. Ljudboksförlagens intresse av att erhålla ett informationsföreläggande måste därför anses vara ringa.

Sammanfattningsvis uppväger inte ett informationsföreläggande den olägenhet eller de men i övrigt som åtgärden innebär för abonnenten.

Ljudboksförlagen har genmält bl.a. följande.

Bestämmelserna om informationsföreläggande strider inte mot den grundläggande rätten till skydd för privatlivet.

Datalagringsdirektivet syftar till att harmonisera bl.a. Internettjänsteleverantörernas skyldighet att lagra vissa uppgifter och därigenom säkerställa att uppgifterna är tillgängliga för utredning, avslöjande och åtal av allvarliga brott. Genom direktivet införs alltså en skyldighet för Internettjänsteleverantörer att lagra uppgifter för att underlätta utredningar av allvarliga brott. Direktivet är tillämpligt när information har lagrats enligt angiven skyldighet i syfte att utreda allvarliga brott. Ljudboksförlagens begäran tar inte sikte på sådan utredning och avser därmed inte information som

lagrats till följd av en skyldighet enligt Datalagringsdirektivet. Datalagringsdirektivet är därmed inte tillämpligt, vare sig genom direktivkonform tolkning eller för det fall det hade varit införlivat i svensk rätt.

Enligt EG-domstolens dom i mål C-275/06 finns det ingen skyldighet för medlemsstaterna att föreskriva en skyldighet att lämna ut personuppgifter i tvistemål i syfte att skapa ett effektivt skydd för upphovsrätten. Däremot fann domstolen att gemenskapsrätten innebär ett krav på att, när direktiven införlivas, man skall utgå från en tolkning av direktiven som gör det möjligt att uppnå en korrekt balans mellan de olika grundläggande rättigheterna som åtnjuter skydd enligt gemenskapens rättsordning. Domstolen anförde vidare att det ankommer på medlemsstaternas myndigheter och domstolar att inte bara tolka sin nationella rätt på ett sätt som står i överensstämmelse med dessa direktiv, utan även att se till att de inte grundar sig på en tolkning av dem som skulle stå i strid med dessa grundläggande rättigheter eller med andra allmänna principer för gemenskapsrätten såsom proportionalitetsprincipen. Den svenska lagstiftaren gjorde sina överväganden angående tillämpliga fri- och rättigheter i samband med införlivandet av IPRED-direktivet och kom fram till att det var rimligt och tillåtet att införa bestämmelserna om informationsföreläggande.

SKÄL FÖR BESLUTET

Allmänt om informationsföreläggande enligt URL

En grundläggande förutsättning för att ett informationsföreläggande enligt 53 c § URL skall meddelas är att sökanden har visat sannolika skäl för att någon har gjort ett intrång i upphovsrätten till ett verk. Med sådant intrång avses åtgärder som innebär intrång i den upphovsrätt som är knuten till verken enligt 1 och 2 kap URL. Enligt 1 kap. 2 § URL innefattar upphovsrätt uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i

ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konstart eller i annan teknik.

Har Ljudboksförlagen rätt att begära ett informationsföreläggande?

Enligt 53 c § URL får ett beslut om informationsföreläggande meddelas på ansökan av upphovsmannen eller upphovsmannens rättsinnehavare eller den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket. PCS har ifrågasatt om Ljudboksförlagen har rätt att ansöka om informationsföreläggande. Ljudboksförlagen har dock åberopat förlagsavtal som enligt tingsrättens mening visar att Ljudboksförlagen har talerätt i ärendet.

Kan PCS åläggas att lämna information?

Av 53 c § andra stycket URL framgår vilka som kan åläggas att lämna information. Enligt 53 c § andra stycket punkt 4 kan informationsskyldighet åläggas den som i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget.

PCS är en kommersiell Internetleverantör och är således ett företag som i kommersiell skala tillhandahåller elektronisk kommunikationstjänst. Det är därför i och för sig möjligt att ålägga PCS ett informationsföreläggande enligt 53 c § URL.

Strider bestämmelsen om informationsföreläggande mot den grundläggande rätten till skydd för privatlivet?

PCS har gjort gällande att tingsrätten skall ogilla Ljudboksförlagens yrkande redan på den grunden att tingsrätten över huvud taget inte skall tillämpa 53 c § URL eftersom bestämmelsen strider mot Europakonventionen och EG-rätten.

I lagstiftningsarbetet som föregick de nya bestämmelserna i URL om informationsföreläggande övervägdes huruvida förslaget stod i strid med rätten till privatliv enligt Europakonventionen och EG-rätten. I prop. 2008/09:67 redovisas en grundlig genomgång av frågan huruvida regleringen skulle strida mot Europakonventionen och de EG-rättsliga reglerna till skydd för bl.a. personuppgifter. Här återges s. 136-137 och s. 174-175.

Vad först gäller de formella invändningarna, dvs. att den föreslagna regleringen skulle strida mot Europakonventionen och de EG-rättsliga reglerna till skydd för bl.a. personuppgifter, vill regeringen framhålla följande. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en bl.a. rätt till respekt för sitt privatliv. Denna rätt är av allmän art och torde exempelvis omfatta uppgifter om vem som har haft en viss IP-adress vid ett visst tillfälle. Rätten till privatliv får emellertid, enligt samma artikel, inskränkas under vissa förutsättningar. En grundläggande förutsättning är att inskränkningen sker med stöd av lag. Vidare krävs att inskränkningen är ägnad att tillgodose något av de allmänna eller enskilda intressen som uttryckligen omnämns i artikeln, t.ex. skyddet för andra personers fri- och rättigheter. Inskränkningen ska också vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle för att tillgodose detta intresse. Det måste alltså finnas ett angeläget behov av inskränkningen och den måste stå i rimlig proportion till det syfte som skall tillgodoses genom ingreppet. Vidare måste undantaget vara så tydligt att inskränkningen av rättigheten är förutsebar.

Europakonventionens skydd för privatlivet preciseras för EU:s vidkommande, såvitt gäller behandling av personuppgifter, genom direktiv 95/46/EG om behandling av personuppgifter, vilket i sin tur preciseras - såvitt gäller elektronisk kommunikation - genom direktiv 2002/58/EG om integritet och elektronisk kommunikation. Sist nämnda direktiv innebär en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning till skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet rätten till integritet, när det gäller behandling av personuppgifter inom sektorn för elektronisk kommunikation.

Den 29 januari 2008 meddelade EG-domstolen dom i ovan nämnda mål¹. I domen erinras om att immateriella rättigheter omfattas av den grundläggande rätten till egendom och att det åligger medlemsstaterna att tillhandahålla ett effektivt skydd för dessa rättigheter, i synnerhet upphovsrätten, även i den digitala miljön. Vad gäller just innebörden av direktivets bestämmelse om rätt till information och dess förhållande till bestämmelserna om skydd för privatlivet framgår bl.a. följande. Direktiv 2002/58/EG ålägger bl.a. Internetleverantörer en principiell tystnadsplikt. Medlemsstaterna får dock införa undantag från denna tystnadsplikt, bl.a. när det är nödvändigt för att skydda

¹ Dom den 29 januari 2009 i mål C-275/06 (Telefónica-domen)

någon annans fri- och rättigheter. Motsvarande undantag tillåts enligt direktiv 95/46/EG. Det är alltså möjligt att göra undantag från tystnadsplikten för att skydda den grundläggande rätten till egendom, inklusive immateriell egendom. Det innebär att en Internetleverantörs tystnadsplikt får begränsas för att en rättighetshavare skall kunna vidta civilrättsliga åtgärder i syfte att skydda sina immateriella rättigheter. De EG-rättsliga reglerna till skydd för personuppgifter och integritet, som är avsedda att precisera Europakonventionens krav på skydd för privatlivet, hindrar alltså inte att medlemsstaterna inför en skyldighet för t.ex. Internetleverantörer att ge rättighetshavare uppgifter om vem som har haft en viss IP-adress när den har använts för att begå ett intrång via Internet. Bestämmelserna om rätt till information i direktiv 2004/48/EG innebär emellertid inte någon skyldighet att införa sådana bestämmelser, eftersom artikel 8.3.e ger medlemsstaterna en rätt att begränsa rättighetshavarnas tillgång till personuppgifter. Medlemsstaterna får alltså inskränka Internetleverantörernas tystnadsplikt för att skydda immateriella rättigheter, men de får också begränsa rätten till information för att skydda personuppgifter. Detta ger medlemsstaterna nödvändigt utrymme för eget skön. När medlemsstaterna utnyttjar detta skön måste de se till att uppnå en korrekt balans mellan de olika grundläggande rättigheter som åtnjuter skydd enligt gemenskapens rättsordning. Rätten till skydd för privatliv, å den ena sidan, måste alltså förenas med rätten till skydd för egendom och rätten till effektivt rättsmedel, å den andra sidan. Medlemsstaterna måste också se till att regleringen och dess tillämpning inte kommer i konflikt med andra allmänna principer för gemenskapsrätten, såsom proportionalitetsprincipen.

Det anförda innebär att det numera är klarlagt att bestämmelserna om skydd för bl.a. personuppgifter, som Datainspektionen har refererat till, inte hindrar att rättighetshavare ges en möjlighet att få information från en Internetleverantör om vilken abonnent som har haft en viss IP-adress när den har använts för att begå ett intrång via Internet. Medlemsstaterna får emellertid, enligt artikel 8.3.e i direktivet, begränsa skyldigheten att lämna information som är personuppgifter. Det är alltså upp till de enskilda medlemsstaterna, med tillgodeende av såväl intresset av skydd för immateriell egendom som intresset av skydd för privatlivet, att avgöra om rättighetshavarna skall ha denna möjlighet, eller om ett effektivt skydd för immateriella rättigheter i den digitala miljön ska åstadkommas på något annat sätt.

Sid 174 f. Gemenskapsrätten kräver bl.a. att medlemsstaterna skyddar såväl rätten till egendom, där immateriella rättigheter ingår, som rätten till skydd för privatliv. Medlemsstaterna är också skyldiga att tillhandahålla ett effektivt rättsmedel inför domstol för var och en som har drabbats av en kränkning av sina rättigheter. Motsvarande krav följer av Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och dess

tilläggsprotokoll. Det krävs alltså att rätten till skydd för privatliv, å den ena sidan, förenas med rätten till skydd för egendom och rätten till effektivt rättsmedel, å den andra sidan. Medlemsstaterna måste också respektera andra allmänna principer för gemenskapsrätten, såsom proportionalitetsprincipen. Dessa frågeställningar har, såvitt gäller rätten till information, utvecklats i EG-domstolens dom den 29 januari 2008 i mål nr C-275/06.

Såsom närmare beskrivits i avsnitt 8.2.3 innebär detta bl.a. att det är upp till de enskilda medlemsstaterna att avgöra om en rättighetshavare exempelvis bör kunna få information från en Internetleverantör om vem som har haft en viss IP-adress när den har använts för att begå ett intrång via Internet. Bestämmelserna måste utformas så att det uppnås en korrekt balans mellan de olika grundläggande rättigheter som åtnjuter skydd enligt gemenskapens rättsordning.

Den föreslagna regleringen innebär att en Internetleverantör endast får lämna ut dessa uppgifter till en rättighetshavare om en domstol i det enskilda fallet har beslutat att så skall ske. Det krävs dessutom att rättighetshavaren visar sannolika skäl för att det har begåtts ett intrång, vilket är ett högre beviskrav än vad som krävs för exempelvis en intrångsundersökning. Vidare krävs att domstolen i det enskilda fallet gör en prövning av om åtgärden över huvud taget behöver tillgripas med hänsyn till omständigheterna och om syftet kan tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd. Det skall alltså göras en avvägning mellan skälen för åtgärden och de olägenheter som åtgärden kan förorsaka motparten eller något annat motstående intresse. När det gäller personuppgifter, t.ex. uppgifter om vilken abonnent som har haft en viss IP-adress vid ett visst tillfälle, finns det dessutom bestämmelser i personuppgiftslagen som begränsar hur informationen får användas. Av tydlighetsskäl föreslås att en hänvisning skall införas till personuppgiftslagen i de nya bestämmelserna om informationsföreläggande. För att se till att abonnenten alltid får reda på att denna typ av uppgifter har lämnats ut införs också bestämmelser om att Internetleverantören efter viss tid skall sända en underrättelse om detta till den abonnent som uppgifterna gäller.

Sammantaget innebär detta att den föreslagna regleringen innehåller ett antal rättssäkerhetsgarantier. Den är därmed enligt regeringens bedömning förenlig med grundläggande fri- och rättigheter, inklusive Europakonventionen, och allmänna principer för gemenskapsrätten.

Det skall även nämnas att Lagrådet vid sin granskning av förslaget inte gjorde någon invändning om att den nya regleringen innebar en otillåten inskränkning av rätten till privatliv, se prop. 2008/09:67 s. 460 f. Lagrådet konstaterade att tillräckliga rättssäkerhetsgarantier för den enskilde Internetabbonenten fick anses uppställda genom det beviskrav som finns i 53 c § URL (sannolika skäl) och proportionalitetsregeln i 53 d § URL och de övriga inskränkningar som där finns.